

11 augustus 2024 Als je een vriend van Job bent...
Wij van Zuid – De Regenboog *tekst verkondiging*

intro op lezingen

We hebben drie korte lezingen uit Job. De eerste lezing vertelt hoe Jobs vrienden naar hem toe komen om hem te troosten. In de tweede en derde lezing horen we Job zelf praten tegen zijn vrienden. Hij is slecht te spreken over wat die vrienden allemaal tegen hem zeggen. Daaronder klinkt door wat hij eigenlijk van ze verlangt. *‘Als ik jullie was...’*

Schriftlezingen: Job 2:11-13 (NBV21), Job 16:1-6 (BGT), Job 19:21-27 (BGT)

verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus

Iemand die je goed kent, wordt getroffen door een groot verdriet. Verlies van een partner, een kind, door een ongeluk of ziekte. En jij wilt iets doen. Omdat je hart naar die ander uitgaat. Omdat je gelooft dat God van je vraagt om er te zijn voor die ander. Omdat je iets van zijn licht wilt laten schijnen in dat verdriet.

Wat maakt het moeilijk om naar hem of haar toe te gaan? Je voelt je machteloos. Je weet niet wat je zeggen moet. Wat tref je aan? Hoe erg zal het zijn? Zit diegene wel op mij te wachten? Je kunt je ook opgelaten voelen omdat het met jezelf zo goed gaat. Kom je daar met al je geluk terwijl die ander zo diep zit. Jij hebt makkelijk praten!

Vandaag kijken we wat het bijbelboek Job ons leert als je een vriend, buurvrouw, collega, laten we zeggen ‘naaste’ van iemand als Job bent. Zeven handreikingen.

Handreiking 1 is: doe iets!

Laat weten dat je het slechte nieuws gehoord hebt en dat je meeleeft. Laat iemand niet alleen zijn met zijn verdriet. Zoals die vader die zijn vrouw pas verloren heeft en nu zijn zoontje staat aan te moedigen op het voetbalveld. Alle andere ouders doen alsof er niets gebeurd is, ‘die man wil vast even gewoon vader zijn en geen weduwnaar.’ Maar dat wéét je niet. Wat is er tegen om hem even aan te stoten: fijn dat je er bent! En dan eens kijken wat er gebeurt...

De vrienden van Job doen iets. *‘Ze besluiten Job op te zoeken. Samen gaan ze naar hem toe om hun medeleven te tonen en hem te troosten.’ (Job 2:11)*

Vandaar deze eerste handreiking: doe iets! Iets wat past bij jullie relatie. Doe het eventueel samen met anderen. Maar negeer het verdriet niet.

Handreiking 2: wees niet te snel met woorden.

De vrienden van Job gaan naar hem toe. Ze barsten uit in weeklagen, scheuren hun kleren en doen stof op hun hoofd. Ze gaan naast Job zitten en zeven dagen en zeven nachten lang zeggen ze niets, want ze zien hoe vreselijk hij lijdt. (Job 2:12-13)

Je weet als er iets vreselijks gebeurt (bij God) niet wat je zeggen moet als je echt tot je door laat dringen hoe groot iemands pijn is. Zeg dan ook maar niets. Of zeg: 'Ik weet niet wat ik moet zeggen.' 'Hier heb ik geen woorden voor.'

Die vrienden van Job zeggen niets. Ze hebben wel gebaren. Ze worden als het ware zelf een beetje Job. Job ziet er niet uit. Zij scheuren hun kleren. Job zit op de grond. Zij zitten naast hem ook op de grond. Job zwijgt en zij zwijgen met hem.

Kun je het uithouden in de machteloosheid? 'Leven zonder oplossing' zeiden we de afgelopen weken geregeld.

Handreiking 3: is er een ritueel? doe mee

Ik kom daarop door die zeven dagen van zwijgen. In de joodse traditie is er het gebruik van sjivve zitten. Misschien komt dat bij Job vandaan. Of was het er al toen Job geschreven werd. Sjivve betekent: zeven. Als iemand sterft, wordt hij begraven (en in het midden-oosten was dat vaak binnen 24 uur na overlijden). Daarna is er een week lang sjivve zitten in het huis van de overledene. De nabestaanden zijn daar. Ieder die het op zijn hart heeft kan een poosje aanschuiven. Er worden herinneringen opgehaald en verdriet gedeeld. Iedere ochtend en avond wordt het kaddisj-gebed gebeden, een traditioneel lofprijzingsgebed wat ook in de synagogediensten en bij Thorastudie gebeden wordt. (NB Dat gebed gaat niet over dood of verdriet.) De buurt zorgt in die week voor eten.

Wij hebben na overlijden ook rituelen. Er is meestal gelegenheid tot condoleren. Er is een samenkomst of kerkdienst en na afloop: koffie of 'we heffen het glas.' Die rituelen zijn er niet voor niets. Theoloog Erik Borgman zegt: 'Rituelen zijn er zodat je, als je niet weet wat je moet doen, toch weet wat je moet doen.' Dus ze helpen ons over onze verlegenheid heen. Je huilt samen, je lacht om markante herinneringen, je houdt elkaar even vast en - als geloof een rol speelt - hoor je woorden van eeuwig leven. Meedoen aan dat ritueel helpt de nabestaanden en jou op jullie weg verder. Dan heb je in elk geval niet de ongemakkelijke situatie dat je eerste ontmoeting in de rij bij de bakker is. Dus als er zo'n ritueel is: ga ernaar toe.

Handreiking 4: (nabijheid) durf te luisteren

In het bijbelboek Job wordt vooral gedebatteerd. De vrienden en Job menen te weten hoe het zit. Maar ze krijgen het plaatje niet kloppend. *Job zegt: Stop toch eens met jullie domme gepraat! (Job 16:3)*

In de andere lezing zagen we dat *Job wil dat zijn woorden opgeschreven worden, in een rots: duidelijk leesbaar en onverwoestbaar. (Job 19:22-23)* Bijna zoals een klacht voor de rechtbank. Job wil gehoord worden. 'Dit is mij overkomen!'

Meeleven betekent luisteren. Echt luisteren. Vraag! Wat houdt je vooral bezig? Waar lig je van wakker? Misschien is dat iets heel anders dan je denkt. Vul niet voor de ander in: 'Je zult wel...' ('Nivea' noemen we dat: niet invullen voor een ander) Maar vraag!

Henri Nouwen gebruikt het beeld van geestelijke gastvrijheid. Laat er in jouw hart ruimte zijn waar de pijn van die ander even mag verblijven. Dat vraagt dat je je echt open stelt voor die ander. En dat je de moed hebt om de ander tevoorschijn te luisteren. Niet alleen het verdriet, maar ook de boosheid of de opluchting mogen er zijn. Luister!

Als je goed luistert, hoor je het ook, wanneer iemand ergens niet over wil praten. 'Dát weet ik niet hoor...' Als je goed luistert hoor je ook wanneer het genoeg is. "Hoe is het nu met jÓu?" Geef een bescheiden antwoord en besef: het is genoeg voor nu.

Handreiking 5: Zoek met de ander perspectief

Met perspectief bedoel ik: iets wat kracht geeft op je weg. Niet alles komt goed, maar er komt een weg. Je kunt die weg samen gaan, ook samen met God. Hoe doe je dat: met die ander naar perspectief zoeken?

We hebben al gezien dat er geen oplossing is voor de pijn en het verdriet, het plaatje is niet kloppend te krijgen. Wat ook niet helpt, is zoeken naar lichtpuntjes. Alles wat begint met 'je moet maar denken...' ... gelukkig heb je je kinderen nog. ...hij heeft nu rust. ...je bent nog jong. Niet doen!

Maar zou je die ander kunnen uitnodigen om zelf te ontdekken waar kracht of hoop zit in deze situatie? Vraag iets als: wat geeft jou houvast op dit moment? Wat doet jou goed? Op welke momenten is het iets minder donker? Is er muziek die je rust aanspreekt?

Soms kun je de ander ook iets aanreiken. In alle bescheidenheid. Zonder dwang. "Ik zie hoe moeilijk je het hebt, toch geloof ik dat God je niet in de steek laat, ook al merk je daar nu niets van." Of: "Ik zal voor je bidden." (en dat doe je dan ook natuurlijk). Of: 'zullen we in de kerk voor je bidden?'

Perspectief kan ook heel concreet zijn en dichtbij zijn. Zullen we vrijdagochtend een uur gaan wandelen? Vind je het fijn als ik volgende week/maand weer kom? En dan meteen iets afspreken. Trouwe mensen zijn een enorme lifeline voor wie lijdt. Zeg niet: Je kunt me altijd bellen! maar bel zelf en vraag: vind je het fijn als ik morgen eten voor jullie kook?

Even tussendoor: handreiking 4 en 5 horen bij elkaar

Handreiking 4 luisteren/nabij zijn en handreiking 5 perspectief zoeken zijn eigenlijk een duo, ze horen bij elkaar. Het zijn de twee kanten van een helpend gesprek. Het is ook de manier waarop God ons aanspreekt. Nabijheid en perspectief. De ene pool (nabijheid, troost) is erkennen van het verdriet, woorden eraan geven, meeleven. De andere pool (perspectief, uitdaging) laat je verder kijken, kracht en moed zoeken, uitzicht.

In ene goed gesprek gebeurt het allebei. Alleen maar luisteren en meegaan in het verdriet helpt die ander niet. Het kan zelfs maken dat die ander jou gaat ontzien. 'Ik zeg maar even niet tegen m'n dochter dat ik een slechte dag heeft, daar wordt ze zo verdrietig van.' Alleen maar op zoek gaan naar perspectief helpt ook niet. Dan ga je voorbij aan het verdriet en loop je bij die ander weg.

Job zegt het zo: *Stel dat jullie dit was overkomen en ik zou met jullie praten. Wat zou ik dan zeggen? Ik zou **medelijden** laten zien en ik zou jullie **moed** inspreken. (Job 16:4-5)*

Handreiking 6: De pijn blijft

Ik vond dat heel treffend in de lezing uit Job 16. Job vertelt hoe goed hij het zou aanpakken als hij zijn vrienden moest troosten. En dan zegt hij: *Jullie zouden merken dat woorden de pijn niet minder maken. Maar zwijgen helpt ook niet, want de pijn blijft.*

Je zou graag willen dat je iemands pijn kunt wegnemen. Misschien hoop je diepweg wel dat jij die wijze woorden hebt die alles anders maken of dat jij kan troosten op een manier die niemand kan. Dat is een illusie, zegt Job. Dat kun je niet. De pijn blijft.

Ik moet denken aan lang geleden, een vrouw die haar dochter van 25 verloor. Ze vertelde: 'Loop ik in de supermarkt. Zie ik dat iemand me ziet en gauw een ander pad neemt. Ik word toch boos! Hier ben ik!!! Maar ik loop ook wel eens in de supermarkt met m'n lijstje en ineens staat er iemand voor je en die zegt: 'Hoe ís het nou met jou?' Ik word toch boos. Laat me met rust!' Je doet het nooit goed. (Nou ja... denkend aan die vader op het voetbalveld...)

Je kunt de pijn niet wegnemen. Dat hoeft dus ook niet. Ontspannende gedachte. Uiteindelijk hebben zelfs die vrienden van Job met al hun "onpastorale" zeker-weten Job geholpen op zijn weg. Zij hebben hem uitgedaagd om kritisch naar hun plaatje te kijken. En zo is bij Job de grond omgewoeld en rijp gemaakt voor een ander inzicht.

Het is niet aan ons om de pijn van die ander weg te nemen. Maar wel om mee te leven en samen perspectief te zoeken.

De laatste handreiking: **Handreiking 7: Bid!**

We hebben gezocht naar wat wij kunnen doen als iemand die dichtbij ons staat getroffen wordt door groot verdriet. Toen we in Jobtalk maandag dit zo een beetje hadden verkend en we allemaal gevoeld hadden dat dat niet makkelijk is zei iemand iets als: 'Als ik naar iemand toe moet die in de ellende zit, zou ik thuis eerst bidden: God help me alsjeblieft. Ik weet het niet. Geef me dat ik open sta voor die ander en geef me goede woorden.'

Dat was een wijs woord. Je wilt graag iets doen, er zijn, voor die ander. Omdat je dat op je hart hebt en omdat je gelooft dat God dat van je vraagt. Om namens Hem een stukje mee te lopen met die ander. Laten we die weg niet alleen namens God maar ook *met God* gaan. Bid, voor die ander, misschien kun je ook samen bidden. Praat met God, in plaats van over god. Stel Hem alle lastige vragen. Bid ook voor jezelf om openheid, ontvankelijkheid voor wat die ander te vertellen heeft, om zijn nabijheid en om perspectief, een weg om te gaan.
Amen.

